

Es esmu uguns liesma

ASPAZIJAI - 160

Avots: LNB digitālā kolekcija RunA

Virtuālo izstādi sagatavoja Madara Vīlpa, RTK bibliotēkas vadītāja

Aspazija

(Johanna Emīlija Lizete Rozenberga,
1865–1943)

Dzejniece, dramaturģe, sabiedriska darbiniece — ārkārtīgi spilgta, daudzveidīga un pretrunīga personība, kas jau ar savu pirmo laikrakstā “Dienas Lapa” publicēto dzejoli met izaicinājumu sabiedrībai, parakstot to ar sengrieķu feministes un valdnieka Perikla mīlotās sievietes Aspasijas vārdu.

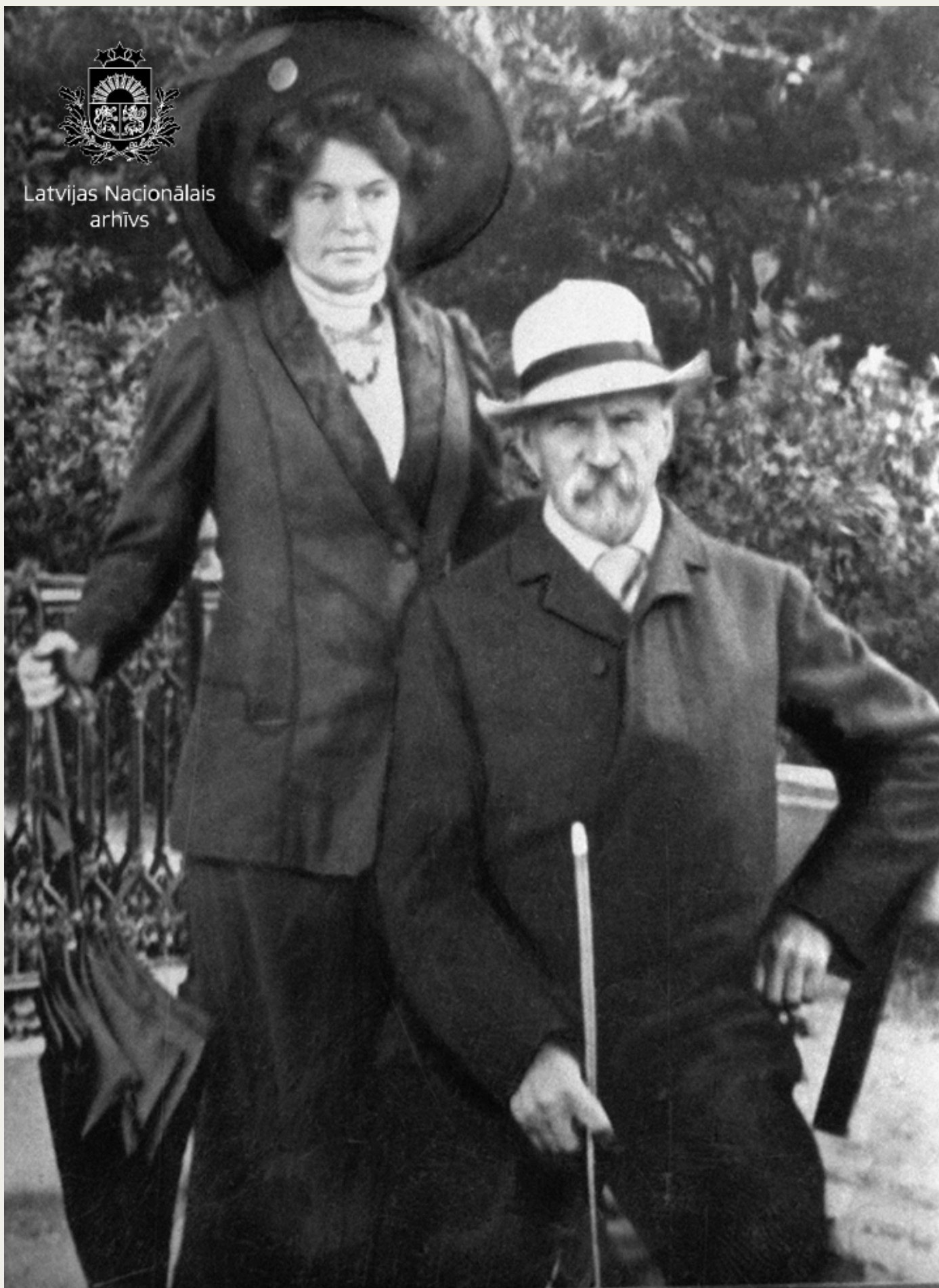

Aspazija 1897. gadā

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

Dzejniece ir dzimusi 1865. gada 16. martā turīga Zemgales saimnieka ģimenē Zaļenieku pagasta “Daukšās”. Mācījusies Jelgavas Dorotejas meiteņu pamatskolā un Jelgavas Trīsvienības sieviešu ģimnāzijā (1874–1884), 1893. gadā Aspazija pārceļas uz Rīgu un sāk strādāt Rīgas Latviešu teātrī, kur 1894. gadā uzved viņas lugas “Vaidelote” un “Zaudētās tiesības”. Šajā laikā viņa iepazīstas ar Jāni Pliekšānu, kurš tolaik ir avīzes “Dienas Lapa” redaktors. 1897. gadā iznāk Aspazijas pirmais dzejoļu krājums “Sarkanās puķes”, kas izraisa plašu rezonansi sabiedrībā. Aspazija 19. gs. 90. gados ir sabiedriskās un literārās dzīves uzmanības lokā visredzamākā latviešu sieviete. Pēc kustības “Jaunā strāva” sagrauves Raini apcietina. Pirms viņa izsūtījuma 1897. gada 21. decembrī dzejnieki salaulājas. Turpmāk Aspazija pilnā mērā dalās ar viņu politiskā cietumnieka un trimdinieka dramatiskajā liktenī, kurā radošu “aizbildniecību”, morālo atbalstu un praktisko palīdzību grūti novērtēt par augstu.

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

Pēc izsūtījuma Slobodskā (Krievija) 1903. gadā Rainis atgriežas dzimtenē. Kopā ar Raini 1905. gada revolūcijas laikā Aspazija aktīvi piedalās dažādos masu pasākumos, un viņas drāmas “Sidraba šķidrants” izrāde kļūst par vienu no spilgtākajiem latviešu garīgās un nacionālās atmodas notikumiem. Sākoties represijām, Aspazija ar Raini 1905. gada nogalē emigrē uz Šveici, kur līdz 1920. gadam dzīvo Tičīnas kantona ciematīņā Kastaņolā pie Lugānas pilsētas. Pēc atgriešanās Latvijā Aspazija tiek ievēlēta Satversmes sapulcē, piedalās Latvijas Republikas izveidē un aktīvi aizstāv sieviešu tiesības. Aspazija mirusi 1943. gada 5. novembrī.

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

Aspazija 1905. gadā

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

Aspazijas liriskā dzeja un romantiskās simboliskās drāmas kļuvas par mūsu literatūras klasiku. Kopumā dzejniece sacerējusi 12 dzejoļu krājumus un 14 drāmas. Aspazijas devums latviešu kultūrā novērtēts ar Triju Zvaigžņu ordeni (1926), II šķiras Atzinības krustu (1938) un augstāko valsts apbalvojumu — Tēvzemes balvu (1939). 1936. gadā Prāgā izdots kapitāldarbs “Mūsu laiku ievērojamās sievietes” — no 26 valstīm tajā izvēlētas 64 sievietes, tajā skaitā Aspazija. 2004. gadā veiktajā aptaujā par 100 visu laiku ievērojamākajām Latvijas personībām Aspazija tika ierindota 20. vietā.

Avots: [LNB digitālā kolekcija RunA](#)

ASPAZIJAS DARBI

Aspazija ir simboliskās ideju drāmas iedibinātāja latviešu literatūrā un sociāli asu sadzīves drāmu autore. Nozīmīgākie dramatiskie darbi: “Atriebēja” (1887), “Vaidelote” (1894), “Zaudētas tiesības” (1894), “Ragana” (1895), “Neaizsniegts mērķis” (1895), “Zeltīte” (1901), “Sidraba šķidrants” (1905), “Aspazija” (1923), “Boass un Rute” (1925), “Torņa cēlājs” (1927), “Zalša līgava” (1928), “Jānis Ziemeļis” (1931), “Pūcesspiegēlis” (1932), “Vēlnauda” (1933). Drāmas “Zaudētas tiesības” un “Neaizsniegts mērķis” raisījušas plašas diskusijas par individuālās un sabiedriskās morāles un sieviešu tiesību jautājumiem.

ASPAZIJAS DARBI

Aspazijas dzejas mākslai romantisks un filozofiski meditatīvs raksturs, personiskais viņas dzejā cieši savijies ar sabiedriski nozīmīgo, un tās kodolu veido cilvēciskās dzīves jēgas meklējumi, dzīves īstenības un ideāla, sapņa un realitātes, brīvības, patiesības, drosmes, cilvēka brīvas gribas un citi moderno filozofisko dzeju raksturojoši motīvi, arī mīlestība un laime. Dzejoļu krājumi “Sarkanās puķes” (1897), “Dvēseles krēsla” (1904), “Saulainais stūrītis” (1910), “Ziedu klēpis” (1911), “Izplesti spārni” (1920), “Raganu nakts” (1923), “Trejkrāsaina saule” (1926), “Asteru laikā” (1928), “Dvēseles ceļojums” (1933), “Kaisītās rozes” (1936), “Zem vakara zvaigznes” (1942).

ASPAZIJAS DARBI

Mazāk zināmi, bet nozīmīgi arī Aspazijas prozas darbi – “No atzišanas koka” (1919), “Zila debess” (1924), “Zelta mākoņi” (1928), “Rudens lakstīgala” (1933), “Mana dzīve” (kopotu rakstu “Mana dzīve un darbi” ievadraksti). No liroepiskajiem darbiem plašāk pazīstami “Prologs. Rīgas Latviešu biedrības 25 gadu jubilejas dienai” (1893; 1904) un “Saules meita” (1894). Publicējusi rakstus par cittautu literatūru un kultūru, popularizējusi Henrika Ibsena (Henrik Johan Ibsen) dramaturģiju Latvijā, kopā ar Raini tulkojusi Johana Volfgang Gētes (Johann Wolfgang von Goethe) u. c. pasaules literatūras klasiķu darbus. Bagāts epistolārais mantojums, sarakste ar Raini (1894.–1929. gadā, kopā 2499 vienības), iekļauta UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas Nacionālajā reģistrā.

ASPAZIJAS DARBI MĀKSLĀ UN LITERATŪRĀ

Aspazijas darbu ilgtspēju cauri laikiem un mūsdienu jaunrades procesos apliecina tās dzīvotspēja skaņu mākslā. Solo un kora dziesmas ar Aspazijas vārdiem komponējuši Emīls Dārziņš, Jāzeps Mediņš, Jānis Mediņš, Jāzeps Vītols, Emīls Melngailis, Ādolfs Skulte, Bruno Skulte, Raimonds Pauls, Juris Karlsons, Zigmars Liepiņš, Jānis Lūsēns, Ingmars Zemzaris, Arturs Maskats, Ilona Breģe, Kaspars Zemītis, Ieva Parša un citi. Operas žanrā – J. Mediņa “Vaidelote” (1925), Jura Karlsona “Sidraba šķidrants” (1999), lugas “Zaļa līgava” radioiestudējuma (2015) Jāņa Ķirša veidotais skaņu celiņš un citi.

ASPAZIJAS DARBI MĀKSLĀ UN LITERATŪRĀ

Kā spilgta personība radošajā tandēmā ar Raini Aspazija tēlota Jāņa Kalniņa romānā “Rainis” (1977), Roalda Dobrovenska romānā “Rainis un viņa brāļi” (1999) un Ingas Ābeles lugā “Aspazija. Personīgi” (2015). Zigmunds Skujiņš savos darbos “Sātana eņģelis” (1996), “Siržu zagļa uznāciens” (1999) un “Miesas krāsas domino” (2004) rādījis no Raiņa emancipētu Aspaziju.

VIRTUĀLAIS MUZEJS LUGĀNO

LUGĀNO

A&R DARBI

LAIKA ASS

GALERIJA

VIDEO

MUZEJS

PAR PROJEKTU

ASPAZIJA UN RAINIS

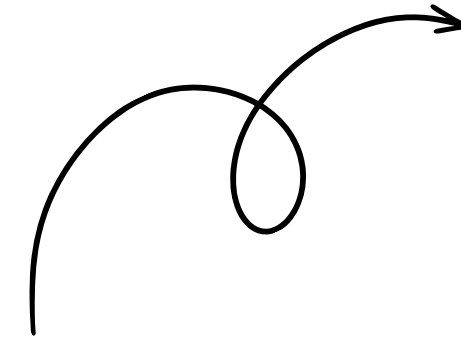
VIRTUĀLAIS MUZEJS LUGĀNO

Noskenē un apskati

Virtuālais muzejs

ASPAZIJAS DZEJOĻU FRAGMENTI

Noskenē un klausies

Ap Aspaziju plūst viņas dzejas upe, nesot vārdus un teicienus no šajā izlasē iekļautās dzejas. Noklikšķini uz interesējošā vārda Aspazijas dzejas upē un klausies tam atbilstošos dzejoļus vai dzejas fragmentus. Lapas apakšā vidusdaļā redzēsi runātā dzejoļa nosaukumu. Noklikšķini uz tā, lai dzejoli atvērtu un izlasītu letonika.lv Lasītavas logā. Sirsnīgu klausīšanos!
Balss: Baiba Broka.

pirmās asaras

gerības lapīņa

gūsteknis

nosalis p.

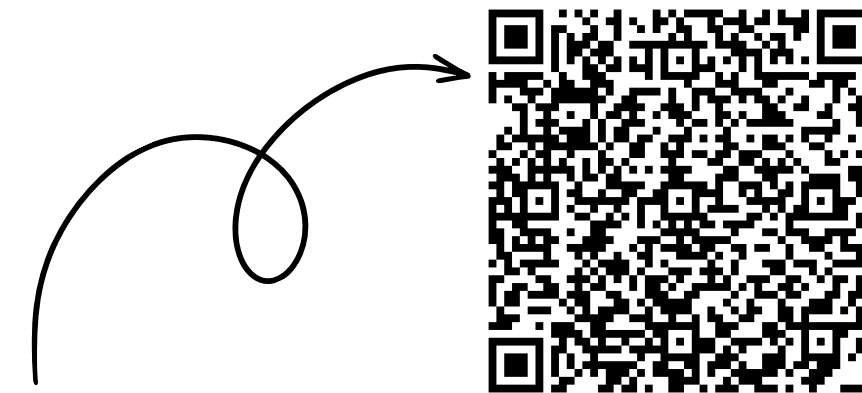
septiņas saites

spītības ugunīnš

nelga

ASPAZIJAS DZEJAS AUDIOGRĀMATA

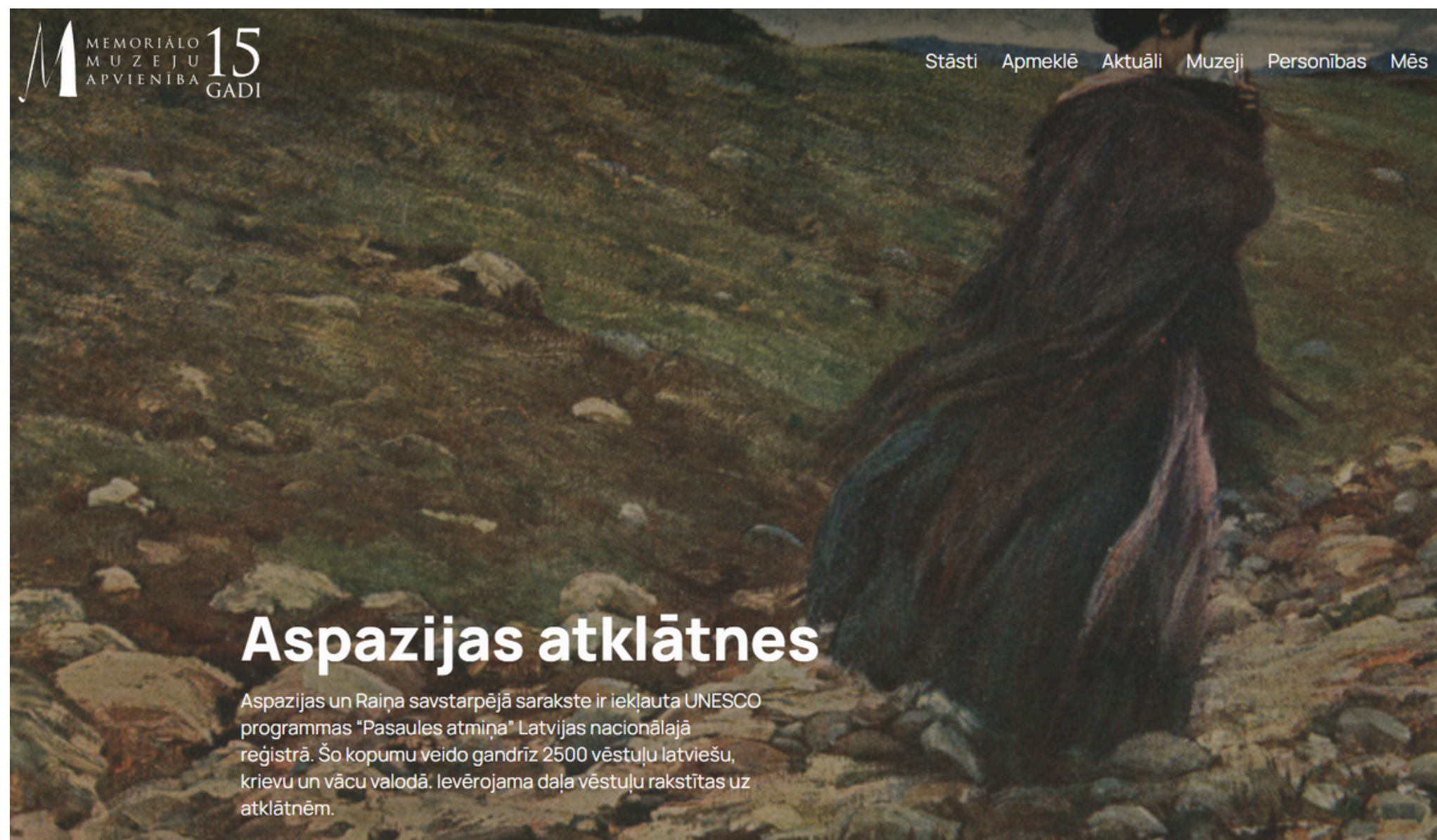
Noskenē un klausies

Dzejas izlasē iekļauti darbi no dažādiem Aspazijas daiļrades posmiem, tie ir daudzveidīgi un izceļ tās vērtības, kuras nozīmīgas un svarīgas šķiet katram no ieraksta dalībniekiem. No pārdomām par dzīves jēgu līdz dabas tēlojumiem un priekam, par katru pavadīto dienu.

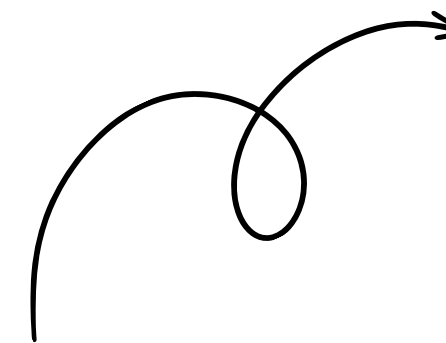
Audiogrāmata ir UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas dāvana Latvijas Neredzīgo bibliotēkai, kas tapusi kā organizācijas esošo un bijušo darbinieku kopīgais veikums.

ASPAZIJAS ATKLĀTNES

Avots: Memoriālo muzeju apvienība

Noskenē un apskati

Aspazijas un Raiņa savstarpējā sarakste ir iekļauta UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā. Šo kopumu veido gandrīz 2500 vēstule latviešu, krievu un vācu valodā. Ievērojama daļa vēstule rakstītas uz atklātnēm.

Rainis pirmo vēstuli Aspazijai nosūta 1894. gada 4. februārī ar lūgumu atļaut publicēt jaunās dzejnieces dzejoli “Dienas Lapā”. Raiņa pēdējā vēstule Aspazijai, atklātne no Kairas, nosūtīta uz Baznīcas ielu Rīgā 1929. gada maija pirmajās dienās. Tā noslēdzas ar vārdiem “Lido, lido”.

10 FAKTI PAR ASPAZIJU

1. Viņa pirmo reizi apprecējās vecāku spiesta ar Vilhelmu Maksu Valteru 1886. gadā;
2. 1888. gadā Aspazija iesniedza Rīgas Latviešu biedrības lugu konkursā drāmu „Atriebēja” un ieguva pirmo vietu, bet cenzūra neatļāva lugu izrādīt;
3. 1897. gadā Aspazijai izdevās šķirt savu laulību ar V.M. Valteru un Ziemassvētku vakarā viņa cietumā salaulājas ar Raini;
4. Savu pirmo publicēto dzejoli paraksta ar sengrieķu feministes un valdnieka Perikla mīlotās sievietes Aspazijas vārdu, kas nozīmē – mīlamā.
5. Aspazijas mīlākā krāsa bija sarkana (pirmais dzejas krājums iznāk ar nosaukumu "Sarkanās puķes" 1897. gadā);
6. Latviešu modernās dzejas un dramaturģijas aizsācēja;
7. Piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis (1926), II šķiras Atzinības krusts (1938) un Tēvzemes balva (1939);
8. 2009. gadā unikālā Raiņa un Aspazijas savstarpējā sarakste iekļauta UNESCO programmas “Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā;
9. Aspazijas darbs Satversmes sapulcē palīdzēja Latvijai kļūt par vienu no modernākajām republikām tālaika Eiropā, nodrošinot sieviešu līdztiesību kā politiski, tā sabiedriski kopumā;
10. Aspazijas dzeja nav daudz tulkota citās valodās.